

**OCHRANA A POHODA
HOSPODÁŘSKÝCH ZVÍŘAT PŘI
PORÁŽENÍ A USMRCOVÁNÍ**

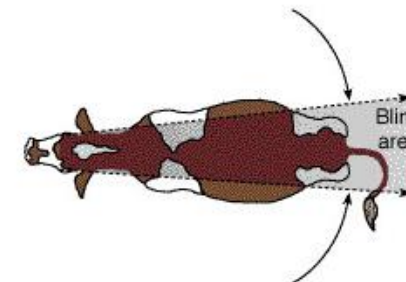
DEFINICE

- ❖ **Porážka** – usmrcení jatečného zvířete za účelem využití jeho produktů.
- ❖ Porážení hospodářských zvířat vykrvením může být prováděno pouze po jejich **omráčení**, zaručujícím ztrátu citlivosti a vnímání po celou dobu vykrvení.
- ❖ Porážku mohou provádět jen **osoby odborně způsobilé**
- ❖ **Výjimka** – povolení Ministerstva (rituální porážky, porážky pro církevní účely)
- ❖ **Usmrcení** – jakýkoliv zákrok nebo jednání, které způsobí smrt zvířete. Důvody usmrcení stanoveny zákonem č. 246/1992 Sb.
- ❖ **Utracení** - usmrcení zvířete, pokud možno bezbolestně, stanovenými veterinárními prostředky a vybavením, provedené veterinárním lékařem, nebo osobou pod jeho kontrolou, nebo provedené v rámci schváleného projektu pokusů osobou odborně způsobilou k navrhování pokusů nebo projektů pokusů anebo osobou odborně způsobilou k provádění pokusů na pokusných zvířatech, péči o pokusná zvířata a usmrcování pokusných zvířat.

VYKLÁDKA ZVÍŘAT

- Zacházet se **zvířaty podle jejich aktuálního zdravotního stavu** – zvířata, která nejsou schopna pohybu, nesmějí být vlečena na místo porážky, musí být usmrcena tam, kde leží. V případě pochybností zavolat veterináře.
- Vykládku provádějí **osoby odborně způsobilé pro tuto činnost**, co nejrychleji zvířata vyložit a odporazit.
- Je třeba předcházet stresu a zbytečnému zranění a utrpení.
- Povrchy by neměly být kluzké, boční ochrana – prevence proti přepadnutí zvířat.
- Prostory jsou snadno čistitelné a dezinfikovatelné.

MANIPULACE SE ZVÍŘATY

- **U skotu** se bere v úvahu jejich silně vyvinutý stádový pud, nemají rádi izolaci a mísení jednotlivých sociálních skupin – vyvolává to boje. skot nedokáže rozeznat detail a vzdálenost, nemá rád tmou, snadno se vyplaší.
- **Ovce** za normálních podmínek jsou lehce manipulovatelné, izolace je rozruší, berani mohou být agresivní, na velkou vzdálenost rozeznají jen pohybující se předměty.
- **Prasata** nemají tak dobře vyvinutý instinkt následování, jsou náchylná na stres, proto je potřeba s nimi zacházet opatrně, nevyužívá se hrubé síly.
- Při přehánění zvířat se využívají fyziologické a psychické schopnosti zvířat.
- Pracovník přehánějící zvířata využívá **principu únikových zón**.

- ❑ Prasata jsou společenská a citlivá zvířata
- ❑ Nemají dobrý zrak, ale mají dobrý sluch, vynikající čich
- ❑ Zvířata mají ráda dobře osvětlené prostory, nerada tmu, stíny, průvan, hlasité zvuky, kluzké povrchy
- ❑ Dobré je nechat chodit jedno vedle druhého
- ❑ Prasata dávají přednost pohybu v malých skupinách
- ❑ Prasata mají vynikající paměť, pamatují si pozitivní i negativní zážitky dlouhou dobu

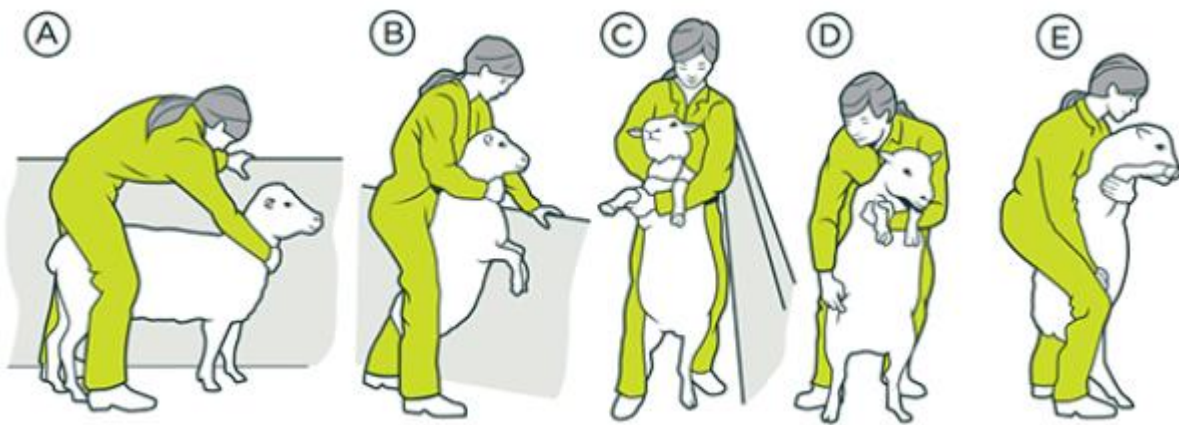
MANIPULACE S PRASATY

- ❑ Býci, berani, kozli mohou být nepředvídatelní
- ❑ Mají rádi dobře osvětlené prostory
- ❑ Nemají rádi zářivá, jasná světla, tmu, stín, překážky, ostré zatačky, náhlé zvuky a pohyby, izolaci, zahrnutí do kouta, kluzké povrchy
- ❑ Vyděšená zvířata se chovají nepředvídatelně
- ❑ Přesunovat ve skupinách 4-6 kusů
- ❑ Při pohánění používat vlajky, plastové lopatky, chrastítka
- ❑ Dobré je mít tmavé oblečení
- ❑ Využívat bezpečné zóny zvířat k uvedení do pohybu s využitím těžiště (oblast plece)

MANIPULACE S PŘEŽVÝKAVCI

MANIPULACE S OVCEMI

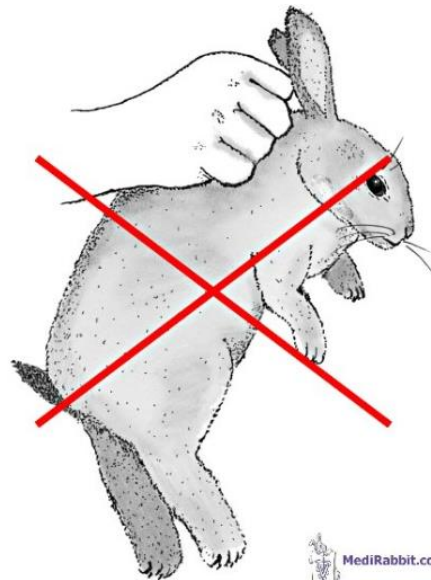
- ❑ Drůbež může snadno propadnout panice
- ❑ Má ráda osvětlené prostory a nemá ráda přímé sluneční světlo a průvan
- ❑ Drůbež nosíme hlavou nahoru, jednou rukou držet na hrudi a druhou přikrýt křídla – pouze u kuřat za nohy hlavou dolů, v jedné ruce max. 3 kuřata
- ❑ Při přepravě v přepravkách nedělat prudké pohyby

MANIPULACE S DRŮBEŽÍ

- ❑ Když králíci zažívají stres, tak obvykle reagují ztuhnutím
- ❑ Zvedat za zátylek nebo kůži nad plecemi – nikdy za uši (jsou citlivé)
- ❑ Králíky nepokládat na kluzký povrch, nedržet na zádech

MANIPULACE S KRÁLÍKY

PŘI MANIPULACI SE ZVÍŘATY JE ZAKÁZÁNO:

- Zvířata **bít nebo kopat**,
- používat tlak na zvlášť **citlivé části těla tak**, aby tím byla způsobená zbytečná bolest nebo utrpení,
- **zavěšovat** zvířata pomocí mechanických prostředků,
- **zvedat nebo tahat zvířata za hlavu**, uši, rohy, končetiny, ocas nebo srst nebo zacházet s nimi tak, aby jim byla působena zbytečná bolest nebo utrpení,
- používat **poháněče nebo pomůcky se špičatými konci** a úmyslně zdržovat zvířata, která jsou poháněna nebo vedena prostorem, ve kterém se manipuluje se zvířaty,
- zvířata se nikdy nevykládají proti pevné stěně!,
- **nástroje, el. pohaněče**, kterými se dávají zvířatům el. impulzy, se používají ve výjimečných případech

ZÁSADY WELFARE PRO USTÁJENÍ ZVÍŘAT NA JATKÁCH

- Jatka musí mít **stáje / prostory** k ustájení jatečných zvířat vybavené k jejich napájení, podle potřeby i krmení.
- **Podlahy** minimalizující riziko uklouznutí, snadno čistitelné, dezinfikovatelné.
- **Větrání** chránící před extrémními teplotami a vlhkostí.
- **Osvětlení** o dostatečné intenzitě umožňující kontrolu zvířat.
- Zařízení k **uvázání** zvířat.
- Kontrola zdravotního stavu.
- Zvířata, u nichž došlo ke zranění cestou musí být odporožena co nejdříve.

ZÁSADY WELFARE PRO USTÁJENÍ ZVÍŘAT NA JATKÁCH

- Zvířata, která nejsou poražena a budou ustájena **déle než dvanáct hodin**, musí být nakrmena, a následně ve vhodných intervalech musí být podáváno dostatečné množství krmiva, musí mít možnost trvalého napájení vodou,
- zvířata musí být **podestlána** vhodnou podestýlkou nebo rovnocenným materiálem, který absorbuje moč a výkaly,
- **zvířata v laktaci** jsou pravidelně po dvanácti hodinách dojena,
- vždy jsou ustájena **dohromady pouze zvířata** stejného druhu, kategorie, pohlaví a ze stejného chovu, dostatečně velký prostor.

ZÁSADY WELFARE PRO ZNEHYBŇOVÁNÍ ZVÍŘAT PŘED PORÁŽKOU

- K zamezení bolesti, strádání, rozrušení nebo zranění se zvířata před porážkou znehybňují.
- Během znehybnění musí být zvířata ušetřena veškerého vzrušení, bolesti nebo utrpení, kterému se lze vyhnout.
- Musí se používat přiměřené způsoby znehybnění po co nejkratší dobu.

Za nepřiměřené se považuje:

- svazování pánevních končetin,
- přetětí míchy nožem,
- použití elektrického proudu, které zvíře za kontrolovaných podmínek neomráčí ani nezabije (zejména v případě el. zařízení, která nezasahují mozek).

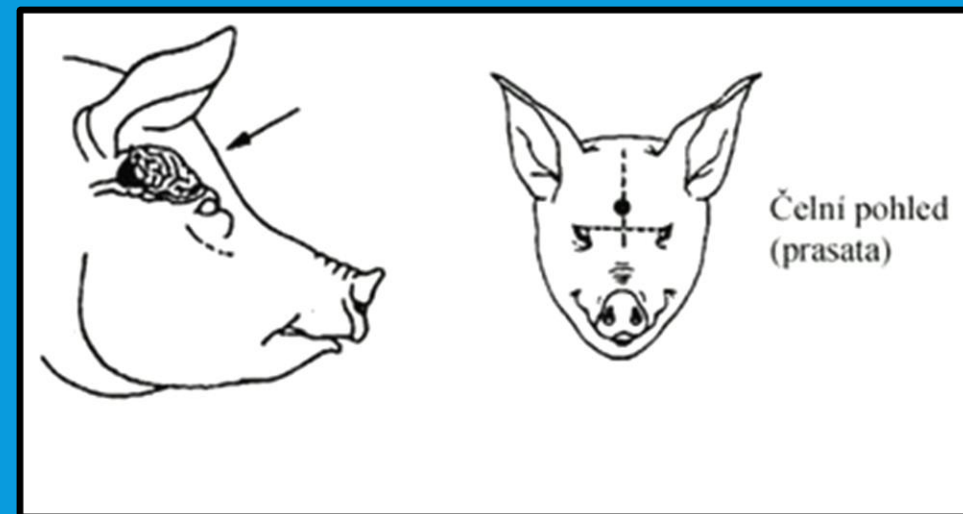

ZÁSADY WELFARE PRO OMRAČOVÁNÍ ZVÍŘAT NA JATKÁCH

- Omračování zvířat musí být prováděno v oddělené části jatek, kam se zvířata přivádějí bezprostředně před omráčením.
- **Omráčením musí být dosaženo bezvědomí a ztrátě citlivosti až do usmrcení.**
- Zvířata v době mezi ukončením procesu omráčení a smrtí nesmí vykazovat žádné známky vědomí či citlivosti – kontrola!
- K dispozici musí být vždy **náhradní zařízení**, které se použije v případě selhání omračovacího zařízení.
- Zařízení jsou využívána v souladu s pokyny výrobce.
- **Metody omráčení:** mechanická metoda, omračování el. proudem prováděné na hlavě nebo hlavě a trupu, omračování el. proudem ve vodní lázni, použitím plynů.

MECHANICKÁ METODA OMRÁČENÍ

- Jako mechanická metoda omračování je využíván penetrační přístroj s upoutaným projektilem. **Při tomto typu omračení dochází k těžkému a nevratnému poškození mozku vyvolané nárazem a penetrací upoutaného projektilu.**
- **Nepenetrační perkusní přístroj** – těžké poškození mozku bez penetrace.
- Jedná se o omračení prosté, tj. takové, které nezpůsobuje bezprostředně smrt. Může se využít **u všech druhů zvířat, záleží však na pozici a směru střely, rychlosti, délce výstupu a průměru projektilu dle velikosti a druhu zvířete.**
- **Funkčnost** mechanického zařízení je pravidelně kontrolována dle návodu výrobce.

OMRAČOVÁNÍ EL. PROUDEM PROVÁDĚNÉ NA HLAVĚ NEBO NA HLAVĚ A TRUPU

- Mozek při této metodě je vystaven proudu, který vyvolá celkovou reakci podobnou epileptickému záchvatu. Tato metoda je využitelná u všech druhů zvířat.
- Klíčovými parametry pro správné použití metod je **minimální napětí (V), maximální kmitočet (Hz), minimální doba vystavení proudu, maximální doba od omráčení do vykrvovacího vpichu / usmrcení (s), četnost kalibrace zařízení, optimalizace průtoku proudu, předcházení elektrickým šokům před omráčením, umístění a velikost kontaktní plochy elektrod.**
- Elektrická omračovací zařízení musí být **vybavena zařízením**, které u každého omračovaného zvířete zobrazuje údaje o klíčových parametrech elektrického proudu. Tento přístroj musí být umístěn tak, aby na něj pracovníci zřetelně viděli, a musí vysílat jasně rozeznatelné vizuální a zvukové signály v případě, že je doba vystavení elektrickému proudu kratší, než požadovaná úroveň.
- **Doba od omráčení** do vykrvení je stanovena výrobcem omračovacího zařízení, je závislá na druhu omráčení a na kategorii jatečného zvířete.

OMRAČOVÁNÍ EL. PROUDEM VE VODNÍ LÁZNI

- Elektrická omračovací zařízení musí být **vybavena zařízením**, které zobrazuje údaje o klíčových parametrech elektrického proudu. Tento přístroj musí být umístěn tak, aby na něj pracovníci zřetelně viděli, a musí vysílat jasně rozeznatelné signály v případě, že parametry neodpovídají požadavku.
- **Hladina vody** musí být regulována, aby byl umožněn dobrý kontakt s hlavou ptáka. Hodnoty proudu a doba jeho působení musí zaručit, že zvíře hned upadne do bezvědomí a zůstane v něm až do smrti.

OMRAČOVÁNÍ POUŽITÍM PLYNŮ

- = **přímé nebo postupné vystavení zvířat atmosféře s vysokým obsahem oxidu uhličitého – CO₂, CO, případně ve směsi s jinými inertními plyny.**
- Komory i zařízení pro posun, ve kterých jsou prasata vystavena plynu, musí být koncipováno, vybudováno a udržováno tak, aby se zabránilo **zranění zvířat a stlačení jejich hrudníku** a aby mohla prasata rovněž stát až do okamžiku ztráty vědomí, musí být také opatřeny **přiměřeným osvětlením**, které umožní ostatním prasatům vidět další prasata.
- Komory musí být vybaveny **zařízením**, které měří koncentraci plynu v okamžiku maximální expozice, musí být opatřeny **poplašným systémem**, který hlásí snížení koncentrace plynu pod požadovanou úroveň.

KONTROLA STAVU OMRÁČENÍ

- Kromě některých výjimek, jakým je znehybnění elektrickým proudem, může být u zvířete předpokládáno bezvědomí, pokud zvíře ztratí schopnost přirozeně stát, není v bdělém stavu a nevykazuje známky pozitivních ani negativních emocí, jako je strach nebo rozrušení.
- Obecně lze předpokládat, že zvíře je necitlivé, pokud nevykazuje žádné reflexy ani reakce na podněty.

Mechanické omráčení:

- zvíře upadne a nepokouší se vstát
- tělo zvířete je natažené, tuhé,
- rytmické dýchání se zastaví,
- oční víčka otevřena a vymizí korneální reflex

Omráčení el. proudem:

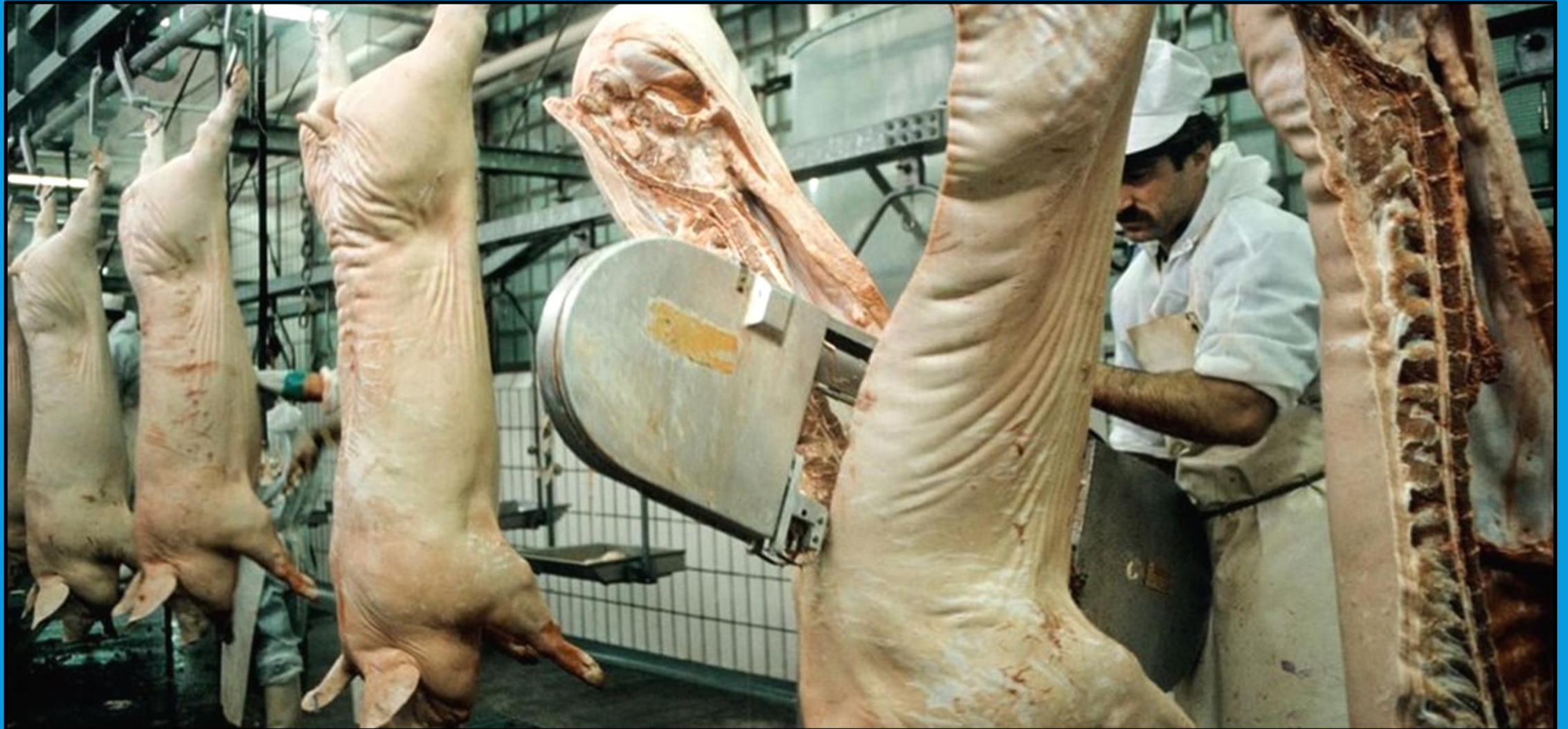
- tělo zvířete je natažené, tuhé,
- normální rytmus dýchání se zastaví,
- oční víčka otevřená, vymizí korneální reflex,
- hlava zdvižená, končetiny ohnuté za tělo.

VYKRVENÍ ZVÍŘAT

- Pokud za omráčení, zavěšení, vyzdvižení a vykrvení zvířat odpovídá jedna osoba, musí tento pracovník provést sled všech těchto úkonů u jednoho zvířete předtím, než některý z těchto úkonů začne provádět u dalšího zvířete.
- **Ptáci** se smějí usmrcovat automatickým naříznutím krku, pouze pokud lze zjistit, že automatickým naříznutím krku skutečně došlo k naříznutí obou cév. Pokud naříznutí krku nebylo účinné, musí být pták okamžitě usmrcen náhradním způsobem.

Další opracování se provádí teprve poté, co bylo osobou provádějící usmrcení stanoveným způsobem ověřeno, že zvíře již nevykazuje známky života, úplné vymizení reflexů. Úkony související s jatečným zpracováním zvířete se provádějí nejdříve 30 s po vykrvení.

ZAKÁZANÉ ZPŮSOBY USMRCOVÁNÍ ZVÍŘAT

- **Utopení a jiné metody udušení**
- použití takových látek a přípravků, jejichž dávkování **nevede zvíře do hlubokého celkového znecitlivění a bezpečně nezpůsobí následnou smrt,**
- **ubití, ubodání** nebo jiné metody, které zvířeti způsobí nepřiměřenou bolest nebo utrpení,
- použití **elektrického proudu**, pokud nenastane okamžitá ztráta vědomí, použití prostředků, které **dlouhodobě omezují pohyb zvířete** tak, že k usmrcení zvířete dochází v důsledku nedostatku potravy nebo tekutin anebo v důsledku jiných metabolických poruch.

PORÁŽENÍ SKOTU

Omračování

- Fixace v omračovací pasti
- Mechanické
- Tupý úder na čelní kost - palice

Elektrickým proudem

- Omračovací kleště
- Riziko srdeční zástavy při omračení

Vykrvení

- Přetnutí krčních cév, kmene aorty

Výjimečné situace

- Střelná zbraň

PORÁŽENÍ OVCÍ, KOZ

Omračování

- Ve stoje
- Mechanické – palice, omračovací pistole
- Elektrické – omračovací kleště

Vykrvení

- Vleže nebo ve visu
- Příčný řez přes krk pod ušima za lebku

Arabské země, Balkán, Rusko

- Vykrvení nebo dekapitace bez omráčení

PORÁŽENÍ PRASAT

- **Vysoká citlivost ke stresu**
- Sprchování vodou (37-39°C)
- Uklidnění, omytí, zvýšení vodivosti

Omračování

- Fixace v omračovací pasti
- Mechanické
- Domácí porážky (nízká produktivita)
– palice, omračovací pistole

Chemicky

- Oxid uhličitý ve směsi se vzduchem
Vykrvení
- Vykrvení -vpich proti srdci do
hlavového kmene

Výjimečné situace

- střelná zbraň

PORÁŽENÍ KONÍ

U nás výhradně nutné porážky zraněných nebo starých koní vyřazených z pracovní činnosti.

Omračování

- Koně se přivádí bez podkov, zakrytí očí rouškou, kůň je držen za ohlávku
- Mechanické
- omračovací pistole

Vykrvení

- Přeříznutí krčních tepen

Výjimečné situace - zranění

- Střelná zbraň

PORÁŽENÍ DRŮBEŽE

Porážecí linky

Navěšování

- od navěšení do omráčení 35 až 60 s

Omračování

- elektrickým proudem ve vodní lázni
- Omračovací kleště – malé porážky, pštrosi
- Plynem – oxid uhličitý, argon, dusík aj. , v přepravních kontejnerech (!nedostatečná detekce uhynulých kusů)

Vykrvování

- Přetnutí krčních tepen, dekapitace

Škubání

- Napařovací vany

Kuchání

PORÁŽENÍ KRÁLÍKŮ

Omračování

- elektrickým proudem

Navěšování na linku za pánevní končetinu

Vykrvování

- Přetnutí krčních tepen

USMRCOVÁNÍ RYB

- **Porážení ryb** - vykrvením může být prováděno pouze po jejich omráčení zaručujícím ztrátu citlivosti a vnímání po celou dobu vykrvování. Jatečné zpracování zvířete před jeho vykrvením je zakázáno; toto ustanovení se plně vztahuje na prodej ryb.
- Vykrvování ryb při prodeji a pro vlastní potřebu se provádí po omráčení silným **úderem tupým předmětem** na temeno hlavy a **přetětím žaberních oblouků** nebo přetětím míchy a cév řezem bezprostředně za hlavou. Vykrvování ryb musí být zahájeno bezprostředně po jejich omráčení, přičemž musí být provedeno tak, aby vyvolalo rychlé a úplné vykrvení. Osoby provádějící usmrcení zvířete jsou povinny se přesvědčit, zda zvíře je podle prokazatelných příznaků mrtvé
- Průmyslové zpracování – lze omračovat stříd. el. proudem, CO₂ nebo jiným plynem....
- **Ryby přechovávané v kádích před prodejem** - sledovat jejich hustotu, výměnu vody, přísun kyslíku, teplotu vody.

RITUÁLNÍ PORÁŽKY – „HALAL“

- **Muslimové**
- „halal“ maso pocházející pouze ze zvířat čistých a poražených rituálním způsobem
- Zvířata musí být zralá, v dobré kondici, čistá (mytí, koupání)
- Nečistá zvířata – prasata, nemocná a uhynulá zvířata, šelmy, dravci
- **Krev** – nepoživatelná
- Vlastní porážka
- Hlava otočená k Mekce
- Vykrvovací řez se provádí na ležícím zvířeti ve hřbetní poloze s dopředu nataženou hlavou a obnaženým krkem
- Dlouhým ostrým nožem protnou krční cévy spolu s hrtanem a jícnem

RITUÁLNÍ PORÁŽKY – „KOŠER“

- Židé
- „košer“ = maso pocházející pouze ze zvířat čistých a poražených židovským způsobem
- Zvířata musí být zralá, v dobré kondici, čistá (mytí, koupání)
- Nečistá zvířata – prasata, koně, zajíci, mláďata (<6 týdnů), nemocná a uhynulá zvířata, šelmy, dravci, sovy, čápi, vodní živočichové s ploutvemi a šupinami
- Zvířata určená k porážce musí být očištěná, klidná, nestresovaná špatným zacházením
- nůž „šechita“ – široká čepel, bez špičatého zakončení, testována ostrost
- Řez musí být zcela nepřerušovaný bez jakéhokoliv náznaku seknutí či bodnutí
- Krev stéká do nádob naplněných pilinami (krev musí vsáknout do země)
- Dle Židů = jediné humánní zabití zvířete protože ztratí vědomí dříve než ucítí bolest

DOMÁCÍ PORÁŽKY

- Chovatelé mohou porážet **jatečná zvířata** ve svém hospodářství vyjma skotu staršího 72 měsíců, koní, oslů a jejich kříženců.
- Drobní chovatelé **skotu** mohou na svých farmách porážet pro spotřebu ve své domácnosti kusy ve věku až do 72 měsíců. Chovatel je povinen písemně oznámit krajské veterinární správě nejméně 3 dny před jejím konáním, 3 ks ročně. Nově bude možné použít střelnou zbraň, střela musí mířit na hlavu.
- Provádí odborně způsobilá osoba i chovatel povoleným způsobem.

Případová studie podložená právními předpisy

Na drůbeží porážce Letňany a.s. byla provedena pravidelná kontrola průběhu příjmu a porážení drůbeže. Převážné vozidlo bylo vpuštěno do příjmového zastřešeného prostoru jatek, který byl vybaven ventilátorem. Vyskladňování probíhalo plynule, zvířata byla šetrně vyjímána z přepravek a za oba běháky zavěšována na fixační aparát na dopravníku porážecí linky. Omračování drůbeže bylo prováděno prostřednictvím vodní lázně střídavým elektrickým proudem o intenzitě 156 mA/kus, kmitočet 314 Hz, kdy je tělo vystaveno elektrickému proudu. Navěšovací háky jsou před samotným navěšováním navlhčovány. Po omračení následuje vykrvení naříznutím krčních tepen nožem. Pracovníci na porážce nestíhali navlhčovat všechny háky a u některých menších kuřat se stalo, že byla zaháknuta jen za jeden běhák. Menší kuřata nedosáhla na hladinu vodní lázně, respektive nedošlo k ponoření hlavy při jejím průchodu a nedošlo u nich ke ztrátě vědomí. Pracovník stojící za vodní lázní a provádějící vykrvení kuřat vykřivil všechna kuřata stejným způsobem bez ohledu na stav omračení.

Doplňující otázky

- Který dozorový orgán řeší tento případ?
- Jaké jsou známky správného omrácení elektrickým proudem u drůbeže a jaké jsou podmínky ovlivňující účinnost omrácení?
- Došlo k porušení právních předpisů?
- Které předpisy použijete pro řešení příkladu?

Řešení případu (dle doplňujících otázek):

Dozor: KVS SVS, sankce: Obecní úřad obce s rozšířenou působností
známky správného omráčení: ptáci nemávají křídly, neotevírají zobák,
nevydávají zvuky, dech je nepravidelný, přerušovaný, rohovka oka
nereaguje na dotek ani světelný podnět,
podmínky ovlivňující účinnost omráčení: technický stav omračovacího
přístroje (pravidelná kontrola činnosti přístroje, údržba), správné
nastavení klíčových parametrů podle návodu výrobce, omráčení
vykonávané odborně způsobilým personálem, druh nebo velikost
jatečného zvířete, organizace práce personálu
provádění kontroly omráčení
porušení nařízení 1099/2009

Nařízení rady (ES) č. 1099/2009, o ochraně zvířat při usmrcování

Kapitola II Obecné požadavky

čl. 3 Obecné požadavky na usmrcování a související úkony

Během usmrcování a souvisejících úkonů musí být zvířata ušetřena veškeré zbytečné bolesti, úzkosti nebo utrpení.

čl. 4 Metody omračování

1. Zvířata se usmrcují pouze po omráčení metodami uvedenými v příloze I a v souladu se zvláštními požadavky spojenými s použitím těchto metod. Zvířata jsou až do smrti udržována v bezvědomí a ve stavu znecitlivění

Kapitola III Doplnkové požadavky na jatky

čl. 5 Kontroly omráčení

Provozovatelé podniků zajistí, aby osoby odpovědné za omráčení nebo jiní pověřeni pracovníci prováděli pravidelné kontroly s cílem zajistit, aby zvířata v době mezi ukončením procesu omráčení a smrtí nevykazovala žádné známky vědomí či citlivosti

Tyto kontroly se provádějí na dostatečně reprezentativním vzorku zvířat a jejich četnost musí být stanovena s ohledem na výsledky předchozích kontrol a veškeré faktory, které mohou mít vliv na účinnost procesu omráčení. Pokud výsledek kontrol ukáže, že zvíře není řádně omráčeno, učiní osoba pověřená omračováním okamžitě příslušná opatření v souladu se standardními operačními postupy vypracovanými podle čl. 6 odst. 2

čl. 15 Úkony související s manipulací se zvířaty a znehybňováním zvířat na jatkách

Jsou zakázány tyto metody znehybnění:

a) zavěšení nebo vyzdvihnutí zvířat při vědomí;

Písmena a) a b) se však nevztahují na zavěšovací háky pro drůbež

Příl. I Seznam metod omračování a související specifikace

Kapitola II Zvláštní požadavky pro některé metody

6. Omračování drůbeže prostřednictvím elektrické vodní lázně

6.1 Zvířata se nesmějí zavěšovat, pokud jsou příliš malá pro omráčení ve vodní lázni nebo pokud zavěšení pravděpodobně způsobí nebo zvýší bolest (například viditelně poraněná zvířata). V těchto případech je nutné zvířata usmrtit alternativní metodou.

6.2 Zavěšovací háky musí být před tím, než jsou živí ptáci zavěšeni a vystaveni elektrickému proudu, navlhčeny. Ptáci musí být zavěšováni za oba běháky.

6.3 Při omračování zvířat uvedených v tabulce 2 pomocí vodní lázně musí být dodrženy minimální hodnoty proudu podle této tabulky a zvířata musí být takovému proudu vystavena po dobu nejméně čtyř sekund

Tabulka 2

kmitočet 200-400 Hz – u kuřat průměrná hodnota 150 mA

Příl. II Uspořádání, konstrukce a vybavení jatek

5. Zařízení k omračování pomocí vodní lázně

5.2 Navěšovací linky musí být navrženy tak, aby ptáci nebyli na hácích při vědomí zavěšeni déle než jednu minutu.

5.6 Vodní lázeň musí být navržena tak, aby úroveň ponoření ptáků mohla být jednoduše upravena.

5.9 K zařízení vodní lázně musí být umožněn přístup, aby bylo možné vykrvit ptáky, kteří byli omráčeni a zůstávají ve vodní lázni v důsledku poruchy nebo zpoždění linky.

5.10 Zařízení k omračování pomocí vodní lázně musí být vybaveno přístrojem, který zobrazuje a zaznamenává podrobné údaje o použitých klíčových parametrech elektrického proudu. Tyto záznamy se uchovávají nejméně po dobu jednoho roku.

Sankce

§ 27a

(1) Právnícká nebo podnikající fyzická osoba se dopustí přestupku tím, že

p) nesplní povinnost stanovenou přímo použitelným předpisem Evropské unie na úseku ochrany zvířat proti týrání

(19) Za přestupek lze uložit pokutu

a) do 3 000 000 Kč, jde-li o přestupek podle odstavce 1 písm. b) až j), l), p) nebo q), podle odstavce 2 písm. b) nebo c), podle odstavce 3 písm. a) nebo f) až h), podle odstavce 10, podle odstavce 12 písm. c), p) nebo r) anebo podle odstavce 15 písm. a), b), e) až g) nebo i) až m),

Příklad státnicového případu

Dne 4. listopadu přibližně v 5:20 ráno došlo na jatkách ke zranění pana Nováka, a to v důsledku **střetu s rozzuřeným býkem**. Muž byl se středně těžkým poraněním převezen do nemocnice. Policie provedla na místě šetření a zjistila následující okolnosti této nešťastné události. Provozovatel jatek příslušníkům policie potvrdil, že **zraněný muž byl nováčkem** a na samotných jatkách pracoval teprve 3 měsíce. Z výpovědi ostatních zaměstnanců bylo dále zjištěno, že jejich nový kolega byl při práci se zvířaty nervózní a **při přehánění zvířata hlasitě okřikoval**. Uvedli také, že za jeho pracovního nasazení už museli na jatkách zakoupit tři nové pohaněče.

Bližším šetřením se ukázalo, že zaměstnanec byl zraněn při vykládce býků z návěsu. To potvrdil videozáznam kamery umístěné v prostoru přejímky zvířat, který byl použitelný díky přítomnému **silnému statickému osvětlení**. K návěsu byla přistavena vykládací rampa a pan Novák s **LED čelovkou na hlavě a elektrickým pohaněčem** přistoupil k otevření prostoru návěsu. Býci odmítali prostor návěsu opustit. Nakonec se ale panu Novákovi s pomocí přepravce podařilo býky z ložného prostoru vyhnat silou. **Jeden býk však kulhal a po sestupu z rampy upadl a odmítal se postavit**. Z tohoto důvodu pan Čert opakovaně využil elektrického pohaněče. **Po několika impulzech do oblasti beder se býk zvednul, ale začal narážet do ostatních před sebou. Pan Novák se býka pokusil oddělit od ostatních, excitovaný býk jej však pokopal a odhodil na boční zábranu. Čelovka pana Nováka po nárazu na zem zhasla.**

Úřední veterinární lékař pracující na jatkách uvedl, že **při ante mortem prohlídce se ukázalo, že býk, který poranil pana Nováka, měl otevřenou ránu na mediální straně levé pánevní končetiny, a to v oblasti stehna, která výrazně krvácela**. V předporážkové izolační stáji velikosti 3x3 m se u býka po předchozí výrazné **excitaci objevila apatie a nakonec musel být omráčen přímo v kotci**. Omráčení poraněného býka bylo provedeno po ukončení **porážky celé partie zvířat, přibližně po 1 hodině**. Při omráčení býk **nebyl fixován. Úspěšně se elektrickými kleštěmi podařilo býka omráčit až na 3. pokus, a to v 10 hodin dopoledne**. Teprve poté nebyl **přítomen korneální reflex**. Při omráčení byl nastaven proud 1 A a při dalších pokusech 1,2 A. Poté byl vysokozdvížným vozíkem omráčený býk převezen do prostoru vlastní porážky. **Zde byl rychle zavěšen a následně ve visu vykruven vpichem a narušením obou krčních tepen, a to ve čtvrt na jedenáct dopoledne.**

Minimální hodnoty pro omračování elektrickým proudem u dospělých hospodářských zvířat:

Druh	Bos taurus	Sus scrofa f. d.	Caprinae
Min. proud (A)	1,28	1,30	1,00

Otázky:

1. Bylo možné zranění pana Nováka vhodným způsobem předejít? Byla praxe pana Nováka odpovídající? Jak by mělo být postupováno při vykládce a další manipulaci skotu na jatkách ve snaze zajistit odpovídající welfare?
2. Zhodnoťte, zda při omračování a následném usmrcování byla zajištěna odpovídající úroveň welfare.
3. Jaké projevy zvířat po omrácení by měly pro Vás být indikátorem správného omrácení? Co nebude přítomno?

Řešení

1.

Při manipulaci je nutné předcházet stresu a zbytečnému zranění a utrpení. Pracovník přehánějící zvířata využívá principu únikových zón. Použití násilí je vyloučeno. Výrazně oslnění je pro zvířata nepříznivé. Zvířata, která nejsou schopna pohybu, nesmějí být vlečena na místo porážky a musí být usmrcena tam, kde leží. Opakované použití pohaněče je vyloučeno.

Postup při vykládání a manipulace se skotem panem Novákem nebyla vyhovující - hlasitý pokřik, oslňující světlo z čelovky a navíc oslňující světlo v prostoru přejímky vedlo k odmítání pohybu samotných zvířat.

Kulhající zvíře bylo donuceno k pohybu opakovaným použitím el. pohaněče. El. pohaněč může být použit pouze na svaly zadních končetin a ne opakovaně.

Veškerý tento přístup vedl nakonec k rozrušení zvířete a zranění pana Nováka.

2.

Zraněná trpící zvířata by měla být poražena přednostně. K zamezení bolesti, strádání nebo zranění je zvíře nutné před omráčením znehybnit. Omráčením musí být dosaženo bezvědomí a ztrátě citlivosti až do usmrcení. Kvalitu omráčení je nutné zkontrolovat. Doba od omráčení do vykrvení je stanovena výrobcem omračovacího zařízení, je závislá na druhu omráčení a na kategorii jatečného zvířete

Býk byl omráčen až po porážce celé partie zvířat, což mohlo vést k prodloužení jeho utrpení.

Ve volném prostoru je nutné zvíře znehybnit, aby nedošlo k chybě při omráčení vlivem pohybu zvířete.

Elektrické kleště se k omráčení u nás běžně nepoužívají a byly použity nesprávně – nevyhovující nastavení proudu. Výsledkem byla nutnost opakovaného omráčení kvůli nedostatečné účinnosti.

Ani opakované omráčení nezajistilo úplnou ztrátu vědomí, byl přítomen korneální reflex. Nutná je pečlivá kontrola kvality omráčení.

Pokud je omráčení provedeno správně, je možné převést zvíře bezprostředně do prostoru porážky a dále jej usmrtit vykrvením. Nebyla však dodržena doba mezi omráčením a vykrvením, což zvýšilo riziko nabytí vědomí při vlastním usmrcení a prodloužení utrpení poráženého zvířete.

3.

Omráčení je účinné v případě, že nejsou přítomny reflexy a reakce, které jsou indikátory nedostatečného omráčení

bezprostředně po omráčení se tělo a svaly zvířete stávají tonické (tuhé) v případě el. omráčení, u mechanického omráčení dojde vždy k upadnutí a nepokouší se vstát
rytmické dýchání se zastaví

absence vokalizace a reakce na bolestivé stimuly

oční víčka otevřena a oční koule je rovně zafixovaná (nikoliv otočená);

vymizí korneální reflex (pokud se poklepe na oční rohovku, zvíře nemrkne)

DĚKUJI ZA POZORNOST